

Vetenskapligt hantverk – De första stegen i högre utbildning

Recenserad bok: *Det vetenskapliga arbetets grunder*.

Författare: Jesper Andreasson, Thomas Johansson.

Förlag: Studentlitteratur AB, Lund, 2024.

Det finns en stor mängd kurslitteratur inom området vetenskapligt arbete och vetenskapsteori inom den högre utbildningen. Litteraturen skrivs av lärare och forskare vid landets lärosäten samtidigt som den representerar olika vetenskapliga metoder, akademiskt skrivande och traditioner. Det är med andra ord inte lätt att botanisera i kurslitteraturen. Samtidigt som samhället förändras behövs uppdateringar och ny litteratur som särskilt behandlar det vetenskapliga hantverket och det vetenskapliga tänkandet och som vänder sig till studerande vid den högre utbildningen. Nya erfarenheter och exempel från forskningen kan stärka den grundläggande universitetsutbildningen inom alla ämnen. Likaså är det viktigt att kritiken mot forskningen, uppdateringen av etiska regelverk och förändringar inom det vetenskapliga hantverket med hjälp av till exempel artificiell intelligens (AI) ges utrymme. Den metodologiska kurslitteraturen måste ständigt uppdateras. Ett exempel på detta är en nyutkommen bok med titeln *Det vetenskapliga arbetets grunder* utgiven av förlaget Studentlitteratur. Bokens författare är Jesper Andreasson som är sociolog och professor i idrottsvetenskap vid Linnéuniversitetet och Thomas Johansson, professor i pedagogik med inriktning mot barn- och ungdomsvetenskap vid Göteborgs universitet.

Det här är en grundläggande bok som vänder sig till studerande i den högre utbildningen inom humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen samt till lärarutbildningen. Boken har karaktären av en metodbok som behandlar de mest vanliga kvalitativa och kvantitativa metoderna. Men texten innehåller även kapitel som behandlar forskningsetik, kritiskt tänkande och kvalitetskrav inom forskning och vetenskap. Bokens ambition och upplägg är både klok och väl övervägd då den ger läsaren de grundläggande kunskaperna i metod (kvalitativ och kvantitativ metod) men även en uppdatering av etiska regelverk (forskningsetiken) samt en introduktion till AI som redskap i vetenskapligt arbete. Boken består av 173 sidor och känns som ett mycket bra format för en grundbok i metod med ovan nämnda tillägg. Den innehåller totalt tio kapitel där varje avsnitt avslutas med en sammanfattning, diskussionsfrågor och förslag på vidare läsning. I slutet av boken finns ett sakregister som gör det enkelt för läsaren att söka efter ord och begrepp. Den röda tråden i boken och det pedagogiska uppbygget är föredömligt. Som lärare i vetenskaplig metod och vetenskapligt arbete i den högre utbildningen sedan många år tillbaka upplever jag texten som både

tillgänglig och introducerande i de olika delarna. Författarna har särskilt lyckats med att väcka nyfikenheten hos läsaren i de olika avsnitten. En särskild förtjänst med boken är att författarna delar med sig av sina egna erfarenheter och förklarar olika metodologiska och vetenskapsteoretiska problem och tillstånd på ett pedagogiskt sätt. Den här boken vinner på detta och vinnaren blir definitivt den läsande studenten.

Det är inte alla metodböcker som går igenom begrepp på ett fullständigt sätt. Boken *Det vetenskapliga arbetets grunder* är ett undantag. I början av boken försöker författarna beskriva och svara på frågan om vad vetenskap och vetenskaplig kunskap är för något. Här görs en genomgång av positivism, socialkonstruktionism, hermeneutik och feministisk teoribildning. Tidigt i boken behandlar författarna också det så kallade demarkationsproblemet som de beskriver på ett enkelt och pedagogiskt sätt. Författarna skriver: "Det handlar om var och hur gränserna för vetenskap dras. Vad är vetenskap och vad är icke-vetenskap, det vill säga vardagskunskap, allmänt tyckande pseudovetenskap, vidskepelse, religion med mera? Frågan om demarkation och vad som är att betrakta som vetenskaplig kunskap är helt central inom vetenskapsteorin och vetenskapen" (s.15). Låt mig ge ett annat exempel ur boken på klagörande beskrivningar. Begreppen induktion och deduktion presenteras i kapitlet "Vad är vetenskap och vetenskaplig kunskap?". Här beskriver författarna bland annat om vilka premisser som slutsatser kan dras från och går igenom rationalismen och empirismen. Här sker en grundläggande genomgång av induktion ("utgår från data/samhället" och försöker skapa teorier") och deduktion "utgår från teorier och testar deras giltighet i samhället") (s.20). Men här behandlar även författarna abduktionen som de beskriver som en tredje så kallad mittenposition. Författarna skriver: "I praktiken innebär abduktion att kunskapandet präglas av parallella processer där insamlandet av ett empiriskt material sker mer eller mindre simultant med teoriutveckling och hypotestestande" (s.20).

Det vetenskapliga arbetets grunder är en tankeväckande bok som går igenom kritiskt tänkande, reflektioner och kvalitetskrav inom forskning och vetenskap. Inte minst väcker ett av bokens kapitel (Internetbaserad forskning) flera frågor om teoretiska perspektiv, etik och hantverk. Här får läsaren en genomgång av netnografi och etnografi, webbaserade enkäter, AI och vetenskapligt hantverk samt visuella metoder. "Det vetenskapliga arbetets grunder" är en bok som jag hoppas kommer väl till användning inom den högre utbildningen. Jag vill varmt rekommendera denna bok till läsning av flera skäl. Författarnas utomordentliga arbete med att pedagogiskt förklara och demonstrera metodologiska och vetenskapsteoretiska begrepp måste lyftas fram. De har formulerat 53 diskussionsfrågor som avslutar de olika kapitlen. Detta är frågor som väl skulle kunna användas i undervisning, gruppdiskussioner och vid seminarietillfällen. Signum för

boken är pedagogisk framställning och levandegörande av vetenskaplig metod och vetenskapsteori. Det är helt enkelt ett gott författarskap om ett vetenskapligt hantverk för nyblivna studenter.

Jörgen Lundälv
docent i socialt arbete, institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
E-post: Jorgen.Lundahl@socwork.gu.se
Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0552-886X>